

БЪЛГАРСКО СПИСАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ
БРОЙ 1
2013

BULGARIAN JOURNAL OF EDUCATION
VOLUME 1
2013

МОДЕЛ „5И” ЗА РАБОТА С ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ

БЕРДЖУХИ ЛЕФТЕРОВА

Berdjuhi Lefterova. MODEL "5I" FOR WORK WITH CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

***Abstract:** The paper presents some definitions of children with special educational needs and copyrights model for working with these children, called Model "5i".*

***Ключови думи:** модел, образование, интеграция, деца със специални образователни потребности*

***Keywords:** model, education, integration, children with special educational needs.*

Дефицитът на средата не е дефицит на личността.

Съвременното демократично общество в България налага необходимостта от все по-хуманното отношение към различните, към хората с увреждания и най-вече към децата - бъдещи негови граждани. Във връзка с това, общественото внимание се насочва към така наречения „процес на интеграция” на децата със специални образователни потребности (СОП) в масовите детски градини и училища.

Необходимостта от интеграцията на деца със СОП насочва вниманието към изработването на модел за тяхната идентификация, при което не е достатъчна само медицинската диагноза, а така също и оценяването на техните способности и умения в началния етап на приобщаване към общообразователната система. Само въз основа на тази индивидуална идентификация и оценка е възможно да се очертаят бъдещите методи, цели и

насоки на работа със съответното дете с увреждания.

При идентификацията на деца със СОП би следвало да се подходи съобразно официалните дефиниции за тях, представени в съответните нормативните актове. В Наредба № 1 от 23 януари 2009 г за обучение на деца и ученици със специални образователни потребности и/или хронични заболявания е посочено:

"Чл. 2 (1) Деца и ученици със специални образователни потребности са деца и ученици с:

1. различни видове увреждания – сензорни, физически, умствени (умствена изостаналост), множество увреждания;
2. езиково-говорни нарушения;
3. обучителни трудности" [3].

Едно по-подробно и по-широко използвано определение на понятието „деца и ученици със специални образователни потребности“ е представено в български онлайн портал за родители – „СОП могат да имат деца, които срещат различни затруднения в обучението си, поради:

- ✓ сензорни увреждания (нарушено зрение или увреден слух);
- ✓ физически увреждания;
- ✓ умствена изостаналост;
- ✓ езиково-говорни нарушения;
- ✓ специфични обучителни трудности;
- ✓ *емоционални или поведенчески;*
- ✓ *нарушения на общуването и комуникацията;*
- ✓ *хронични заболявания, които водят до СОП;*
- ✓ множество увреждания” [5].

П. Терзийска включва в понятието „деца със специални образователни потребности” всички деца, които имат образователни нужди, предизвикани от трудности в обучението или нарушения, увреждания на моторно-двигателните, нервно-психичните и други видове функции. Децата, които се сблъскват с по-големи затруднения в своето обучение не се справят с учебната програма и образователния минимум, който е предвиден в масовите детски градини и училища. Като причина за тези трудности могат да се посочат някои от състоянията, като: „сензорно, физическо, множествено увреждане, интелектуална недостатъчност и езиково-говорни нарушения” [3, с. 14].

В научната литература се използват твърде различни понятия за дефинирането на децата със специални образователни потребности, на които се преписва едно и също значение:

- деца със специални образователни нужди;
- деца със специфични обучителни трудности;
- деца с отклонения в развитието;

- деца с нарушения в развитието;
- деца със особени потребности;
- деца със специални педагогически потребности.

Съвременната идея за деца със СОП се основава преди всичко на т. нар. "образователен (социален) модел" за идентифициране, а не на медицински подход към диференцирането на деца с увреждания или нарушения. При социалния модел се насочва вниманието върху установяване на наличния потенциал и "върху възможността за равни шансове за развитие чрез активно участие, чрез равен достъп до образование, чрез независимост и самоопределяне" [3, с. 13].

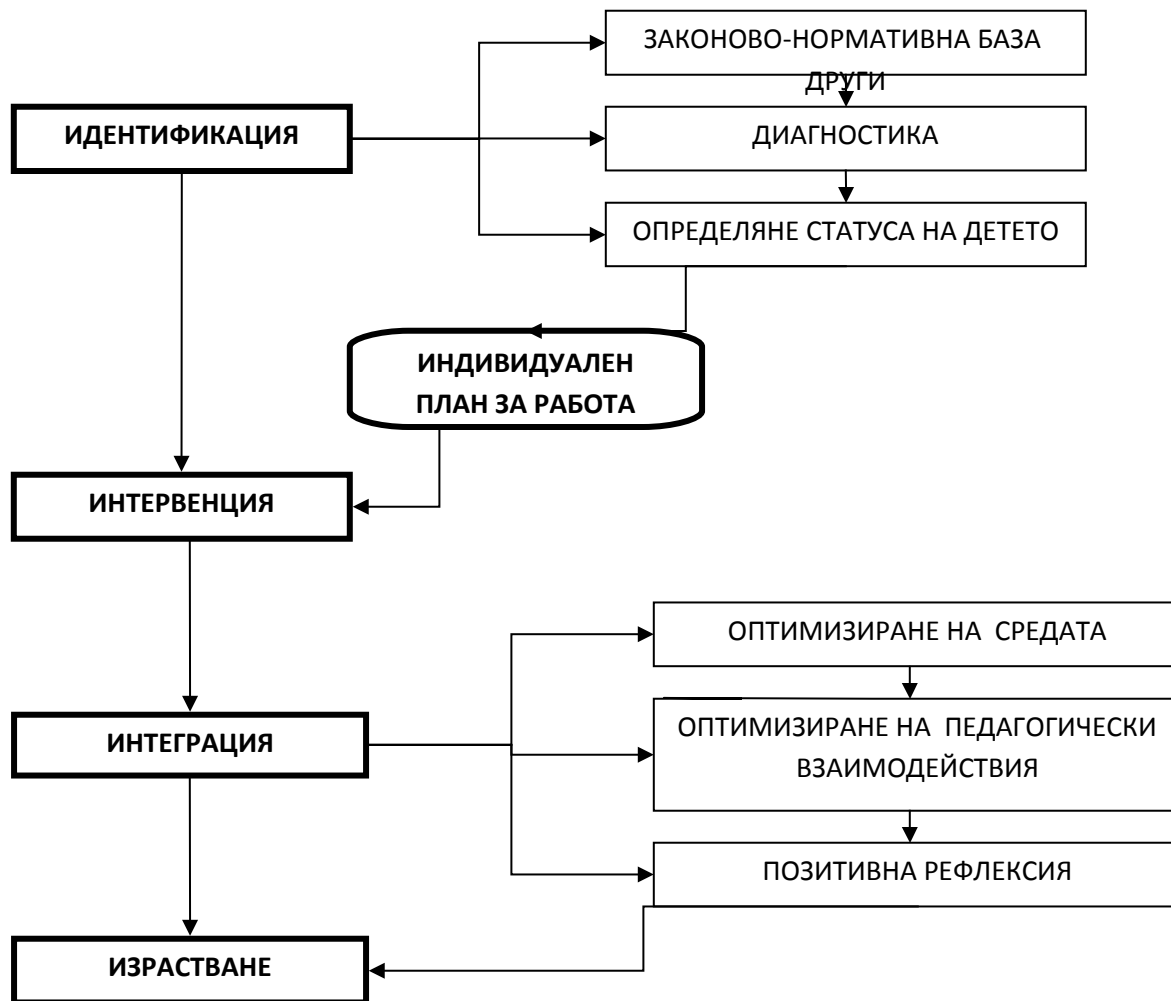
В този смисъл концепцията за деца със специални образователни потребности включва онези, които имат потребност от "специално ориентирани методи" за обучение и възпитание, а не само от традиционните възпитателни и обучителни методи, средства и подходи. Специално ориентираните методи са насочени към задоволяване на нуждата от възстановяване, усъвършенстване и формиране на разстроените функции.

Въз основа на анализа на разгледаните дефиниции за същността на понятията „деца със специални образователни потребности“, „идентификация и интеграция на деца със СОП“ е възможно и разработването на Модел „5И“ за работа на деца със специални образователни потребности“, чиято структура е представена във Фигура № 1.

В **първи етап** на Модел „5И“ за работа с деца със специални образователни потребности се осъществява *процес на идентификация* на децата със специфични увреждания и нужди, който включва 3 основни момента:

- ✓ *Първо*. Запознаване и анализ със законово-нормативната база, свързана с деца със специални образователни потребности.
- ✓ *Второ*. Въз основа на съществуващата законово-нормативната база се реализира *диагностика* на детето със СОП:
 - проучва се историята на случая;
 - запознаване с медицинската диагноза;
 - проучване мнението на различни специалисти – лекар, психолог, логопед, педагог и др., разговаря се с родителите на детето;
 - наблюдение на детето;
 - допълнително изследване при необходимост, на равнището на психично и физическо развитие чрез подходящи за възрастта на детето диагностични тестове.

Фигура 1. Модел „5И“

- ✓ *Трето.* Резултатите от диагностиката дават основание за *определяне индивидуалния статус на детето*, който от своя страна подпомага педагога при разработването на *индивидуален план за работа с дете със СОП*. В него се посочват бъдещите цели и задачи на учебно-възпитателния процес, както и основните методи, форми и средства на работа.

Чрез реализирането на индивидуалния план за съответното дете се осъществява **вторият процес** от Модела „5И” – **процес на интервенция**, който води до осъществяването на **третият основен процес на интеграция**. Той от своя страна включва следните три подетапа:

- *оптимизиране на средата* (сгради, помещения, подпомагащи физически средства и уреди, емоционалния климат, социалното обкръжение и др.);
- *оптимизиране на педагогическите взаимодействия* в позитивна насока,

- *оптимизиране на индивидуалната и групова рефлексия* (повишаване самочувствието на детето със СОП, промяна отношението на детето към себе си и към другите в положителен аспект, както и отношението на другите към детето със СОП).

Израстването е четвъртият основен процес на Модела „5И”. В него се включва индивидуалното личностно развитие и усъвършенстване на детето със СОП в резултат на осъществяването на преходните три процеса от Модела „5 И” – идентификация, интервенция, интеграция.

Ранната идентификация и оценка на децата със специални образователни потребности е изключително важна, защото тя предопределя бъдещата интервенция, която от своя страна "осигурява възможността на децата с проблеми да преминат успешно през етапите на приспособяване към социалната среда" [1, с. 77]. Процеса на оценяване се характеризира с разнородни цели и индивидуални задачи. Главната причина за осъществяването на тази дейност е установяване на основните затруднения в обучението на децата с цел тяхното преодоляване и цялостно подобрене учебния процес.

ЛИТЕРАТУРА

1. Атанасова, Ан. Специфични нарушения на способността за учене, София, 2006.
2. Игнелзи, С. Учебна среда и обучение на децата със специални педагогически потребности, София, 2001.
3. Терзийска, П. Интегрирано обучение на деца със специални образователни потребности, Благоевград, 2005.
4. www.mon.bg/opencms/export/sites/mon/left_menu/documents/process/nrdb_1_02.08.2012
5. <http://51sou.info/pages/SOP.htm> 04. 09. 2012

гл. ас. д-р Берджухи Лефтерова
СУ „Св. Кл. Охридски“,
факултет по педагогика